

Stopień zalesienia Galicyi

przez

Andrzeja Broniewskiego.

„Pożytecznego — ziarnko do ziarnka
Zbierz kaźden, gdy w źyciu się zdarzy;
A gdy uczciwa zbiera się miarka,
Niechaj nią wiedzą szafarzy“.

Obok studyów przedsiębranych w celu określenia wiernego obrazu teraźniejszej i umiejętnego odgrzebania z odległej przeszłości, umarłej flory leśnej naszego kraju, celem umiejętnych porównań i wysnucia z nich praktycznych wniosków dla nauki leśnictwa, którego to rodzaju praca podjęta w większych rozmiarach, snuje się jakby ozdobna wstążka, przez wszystkie zeszyty pierwszego rocznika „Sylwana“; drugie z rzędu miejsce powinnyby zająć prace, nad zestawieniem wiernego obrazu lesistości kraju. Mam tu na myśli zestawienie różnych stopni zalesień, charakteryzujących poszczególne strefy leśne naszego kraju, jak n. p. niż piaszczysty wschodni i zachodni; lesiste wyżyny Podolskie i Opola stawnego; rozgórza na głównym europejskim dziale wodnym i na innych działach wód kaźdego z dwóch głównych zlewisk; podgórze wschodnie, środkowe i zachodnie; Małe Karpaty, góry Wielkiego czyli wschodniego, oraz Średniego i zachodniego czyli Małego Beskidu; nakoniec Podhale, względnie góry tatrzańskie.

Tego rodzaju zestawienie, będzie pracą nader żmudną, a nastęrczającą często trudności, nie łatwe do pokonania. Jak bowiem nie tylko samo nakreślenie granic wymienionych właśnie stref, wymaga głębszego zastanowienia się i dokładnego zbadania miejscowych warunków przyrodzonych; tak z drugiej strony sam administracyjny podział kraju, przy którym nie uwzględniono przyrodzonych granic poszczególnych okolic, utrudniać będzie wielce całą pracę. Jakoż potrzeba będzie dzielić wiele powiatów nieraz na kilka części, odpowiednio do strefowych granic; a zdarzyć się może, że nawet szmat ziemi leżący w obrębie jednej gminy, wrzynający się wązko a podłużnie w dwie odmienne krainy, stosownie rozdzielić i rozliczyć wypadnie.

Pomimo tych niedogodności jakie przedstawia właśnie ów administracyjny podział kraju, jest on przecieź jedynym materiałem, z którego korzystać można na razie przy rozpo-

częściu tego rodzaju pracy tym więcej, gdy dostarczyć nam może pewnych danych, opartych na pomiarach, dokonanych z urzędu. Znając ogólne obszary poszczególnych powiatów oraz ich stopień zalesienia, można po nakreśleniu granic stref czyli krain, na mapie Kammersberga, oznaczyć łatwo te części powiatów, które wyłączyć wypadnie do odmiennych stref; a tak potrzeba odnośnych obliczeń ogólnych i leśnych obszarów, ograniczy się już na te tylko gminy, które powylączać trzeba.

Z tego co właśnie powiedziałem, wynika jasno, że zestawienie lesistości kraju w granicach administracyjnych, stanowić musi niejako fundament do opracowania przedmiotu, w naznaczonych już pierwszej kierunkach. Powodowany chęcią przysłużenia się mą skromną pracą zasadniczą tej tak ważnej gałęzi krajoznawstwa; nie oglądając się na to, czy na założonym, że tak rzekę fundamencie, dalszą budowę poprowadzić zdołam sam czy też kto inny: zestawilem lesistość naszego kraju, podług administracyjnego podziału onegoż, czyli w granicach powiatów.

Dla lepszego poglądu zestawilem cały przedmiot w formie tabelarycznej, posługując się datami, które wyciągnąłem i zestawilem z rządowych operatów katastru szacunkowego, opartych na najnowszych reambulacjach i szacunkach, przeprowadzonych z urzędu, w okresie czasu od roku 1869 aż do 1879 włącznie. Przy zestawieniu zachowałem przyjęte przez kataster szacunkowy miary w morgach niższo-austryackich, o 1600 sążniach kwadratowych.

Z zestawienia tego okazuje się, że w Galicyi mierzącej 13,640.572 morgów, czyli 1364 mil kwadratowych, zajmują lasy ogółem 3,516.793 morgów obszaru. Ogólny więc stopień zalesienia z wielkiego średniego przecięcia, wynosi 25,85% całego obszaru.

Byłoby nader pożądanem wiedzieć, jaka zachodzi różnica pomiędzy teraźniejszym obszarem leśnym, zwłaszcza też i w poszczególnych powiatach, a obszarem z pierwszego pomiaru z lat 1844 do 1856; tem więcej, gdy w wielu okolicach ubyło znacznie lasów, w skutek przemiany gruntów leśnych na inne rodzaje uprawy; w innych zaś okolicach nastąpiły w tym okresie czasu, nowe zalesienia gruntów odmiennej kultury. — Nie zapoznaję wcale ważności podobnego zestawienia; zebrałem już nawet w tym celu daty z ówczesnych pomiarów. Gdy jednak przy pomiarach i szacunku w owych latach, podporządko-

wane były pastwiska i łąki częściowo drzewem zarosłe, pod osobną kategorię „pastwisk z podrzędnym użytkiem drzewnym“, przy terażniejszym zaś szacunku zniesiono tę rubrykę zupełnie, wcielając jej grunta stosownie do stopnia zadrzewienia częścią do rubryki lasów a częścią do pastwisk; przeto wynika ztąd w zestawieniu ubytku i przybytku lasu w poszczególnych częściach kraju, nowa, nie łatwa do zwalczenia przeszkoda.

Wobec tego stanu rzeczy byłoby trudno dociec, ile tego rodzaju pastwisk, które się w owym okresie czasu przez samosiew więcej zadrzewiły i przybrały charakter lasu pod względem użytkowania, wcielono*) do rubryki lasów właściwych. Mówię właściwych; albowiem pastwiska chociażby najgęściej zadrzewione, nie należą do tej kategorii lasów, których zachowania broni ustawa leśna z roku 1853. Drzewostany stojące na gruntach, które nie były gruntami leśnymi wówczas, kiedy ta ustawa weszła w życie, mogą ulegać każdej chwili dowolnemu wycięciu, a grunt przejść może do dowolnego użytku.

Zamiast więc ominąć tę nową trudność i zestawić podług dat katastralnych różnice w ówczesnych a terażniejszych obszarach leśnych, które mogłyby doprowadzić do mylnych wniosków przy wielu powiatach, wolałem zaniechać na razie zestawienia w tym kierunku.

Oprócz przeciętnego stopnia zalesienia całego kraju i poszczególnych powiatów, wykazują moje tabele i skrajne ostateczności i tak:

1. Pod względem rozległości powiatów, zajmuje pierwsze miejsce Dolina 436.619 morgów
a ostatnie Kraków 87.967 „

2. Pod względem rozległości lasów:

Dolina 262.423 „
Śniatyn 5.913 „

3. Pod względem stopnia zalesienia: Dolina 60%
Śniatyn 5⁶/₁₀%.

Kończąc niniejsze objaśnienie, którem uważałem za konieczne poprzedzić moje tabele, oddaję je do użytku szanownych kolegów w tej błogiej nadziei, że one im posłużą do szybkiego zorientowania się w niejednym wypadku; a co więcej, że posłużą kiedyś jako materiał do pracy, w naszkicowanym na wstępie kierunku.

*) W celach podatkowych.

Liczba porządk.	Powiaty	2	3	4		5	6			8	U w a g a
				Obszar ogólny całego powiatu	Obszar leśny według ostatnich reambulacji w latach 1869—1879		W procentach wyrazony obszar lasu, w stosunku do obszaru całego powiatu rubr. 3.	w stosunku do ogólnej rozległości	w stosunku do rozległości lasów		
1			Morgów niżej. austr. po 1600 □ s.								
1	Biała	.	114.268	25.104	21·9	69	56	37			
2	Bóbrka	.	157.602	40.867	25·9	42	33	27			
3	Bochnia	.	143.286	39.538	27·6	55	35	20			
4	Bohorodczany	.	162.062	55.037	34·0	41	18	10			
5	Borszczów	.	148.358	21.076	14·2	51	61	60			
6	Brody	.	326.515	98.699	30·2	6	6	15			
7	Brzesko	.	145.412	27.721	19·0	52	52	48			
8	Brzeżany	.	197.869	36.543	18·5	26	39	50			
9	Brzozów	.	123.165	27.661	22·4	68	53	36			
10	Buczacz	.	193.290	34.059	17·6	28	44	54			
11	Chrzanów	.	125.318	43.334	34·6	66	30	9			
12	Cieszanów	.	206.597	61.825	30·0	19	14	16			
13	Czortków	.	140.816	19.454	13·8	57	63	63			
14	Dąbrowa	.	109.403	9.388	8·6	70	70	69			
15	Dobromil	.	149.005	50.500	33·9	48	25	11			
16	Dolina	.	436.619	262.423	60·0	1	1	1			
17	Drohobycz	.	238.582	73.651	30·9	12	9	14			
18	Gorlice	.	153.988	31.830	20·7	44	45	43			

19	Gródek	139.383	38.502	27.6	58	37	21
20	Grybów	102.694	24.888	24.2	72	57	30
21	Horodenka	143.640	8.195	5.7	54	72	73
22	Husiatyn	156.871	19.083	12.2	43	64	65
23	Jarosław	230.723	49.190	21.3	14	26	39
24	Jasło	145.408	31.819	21.9	53	46	38
25	Jaworów	175.864	47.617	27.1	34	27	22
26	Kałuż	199.275	66-620	33.4	24	12	12
27	Kamionka strumik.	264.364	71.752	27.1	8	10	23
28	Kolbuszowa	148.632	38.813	26.1	49	36	26
29	Kołomyja	210.465	44.462	21.1	17	28	42
30	Kosów	335.019	159.642	47.7	3	3	3
31	Kraków	87.967	7.322	8.3	74	73	70
32	Krosno	164.998	34.738	21.1	38	41	41
33	Limanowa	164.701	53.799	32.7	39	21	13
34	Lisko	326.679	128.054	39.2	5	4	4
35	Lwów	223.681	43.384	19.4	15	29	47
36	Łańcut	199.274	35.325	17.7	25	40	53
37	Mielec	142.606	34.507	24.2	56	43	31
38	Mościska	127.341	20.078	15.7	64	62	58
39	Myslenice	190.028	54.374	28.6	29	20	19
40	Nadwórna	337.799	192.104	56.9	2	2	2
41	Nisko	170.972	65.674	38.4	37	15	5
42	Nowy Sącz	239.824	70.764	29.9	11	11	17
43	Nowy Targ	195.186	52.542	26.9	27	23	24
44	Pilzno	148.473	28.227	19.0	50	51	49

Liczba porządk.	Powiaty	Obszar		Obszar leśny według ostatnich reambulacji w latach 1869—1879	W procentach wyrazony obszar lasu, w stosunku do obszaru całego powiatu rubr. 3.				Pozycya jaką pow. zajmuje		
		ogólny całego powiatu	Morgów niżej. austr. po 1600 □ s.		1	2	3	4	5	6	7
45	Podhajce	183.437	25.787	14.1	31	55	61				
46	Przemysł	179.856	41.346	23.0	32	31	34				
47	Przemysłany	171.907	40.652	23.6	36	34	33				
48	Rawa	243.475	58.812	24.2	10	16	32				
49	Rohatyn	201.868	37.139	18.4	21	38	51				
50	Ropczyce	127.529	26.276	20.6	62	54	44				
51	Rudki	126.869	14.815	11.7	65	67	66				
52	Rzeszów	201.042	41.132	20.5	22	32	45				
53	Sambor	184.004	31.273	17.0	30	47	56				
54	Sanok	218.261	56.190	25.7	16	17	28				
55	Skalat	151.112	16.749	11.1	45	66	68				
56	Sniatyn	104.950	5.919	5.6	71	74	74				
57	Sokal	231.942	52.489	22.6	13	24	35				
58	Stanisławów	138.270	21.342	15.4	60	59	59				
59	Staremiasto	123.774	30.311	24.5	67	48	29				
60	Stryj	331.054	123.221	37.2	4	5	7				
61	Tarnobrzeg	179.562	65.862	36.6	33	13	8				

U w a g a

62	Tarnopol	70	20	68	71
63	Tarnów	17.5	59	58	55
64	Tumacz	16.1	35	50	57
65	Trembowla	11.3	73	69	67
66	Turka	29.2	9	8	18
67	Wadowice	19.9	47	49	46
68	Wieliczka	13.2	63	65	64
69	Zaleszczyki	14.0	46	60	62
70	Zbaraż	6.7	61	71	72
71	Złoczów	18.0	7	22	52
72	Żółkiew	26.2	18	19	25
73	Żydaczów	21.2	40	42	40
74	Zywiec	38.1	23	7	6
	Ogółem				
		14.301			
		24.386			
		28.229			
		11.204			
		73.959			
		29.890			
		16.798			
		21.147			
		8.960			
		52.871			
		54.792			
		34.698			
		76.058			
		<u>3,516.793</u>			
		202.723			
		139.183			
		175.072			
		99.348			
		253.420			
		149.967			
		127.401			
		150.935			
		134.341			
		293.147			
		209.027			
		163.444			
		199.630			
		<u>13,640.572</u>			